

*Б.А. Матаев¹, Н.Ж. Дүйсекеева², А.К. Сатынская¹

¹Ә. Марғұлан атындағы Павлодар педагогикалық университеті
(Павлодар, Қазақстан)

²Қорқыт ата атындағы Қызылорда университеті (Қызылорда, Қазақстан)

СТУДЕНТТЕРДІҢ КӘСІБИ ДАЯРЛАУ ЖАҒДАЙЫНДА «МЕН» КОНЦЕПЦИЯСЫН ЗЕРТТЕУІНІҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аңдатпа.

Арнайы әдебиеттерді талдау кәсіби даярлау жағдайында студенттердің «Мен» концепциясының ішкі жүйесі ретінде өлшеу үшін көптеген әдістердің бар екенін көрсетті: стандартталған өзіне-өзі есеп берулер, сипаттама және өзін-өзі сипаттау түріндегі тест, дескрипторлар тізімі, шкалдык техникалар, контентті талдаумен өткізілетін өзін-өзі сипаттау әдістері, репертуарлық торлар типіндегі идеографиялық әдістер, проективті әдістер. Сондықтан мақалада Жаңа Қазақстан жағдайындағы студенттердің кәсіби даярлау үдерісінде «Мен» концепциясының ерекшеліктерін зерттеуге беретін психодиагностикалық өлшеу құралдарының мүмкіндіктері қарастырылады. Будасси әдістемесі, Столин әдістемесі, Н.Г. Gough-тың сын есімдерінің тізімі, Дембо-Рубинштейн, Л.Д. Столяренко «Өзін-өзі бағалау тесті», Personal Orientation Inventory, Q-сұрыптау әдісі, Лири, Теннессидің «Мен» концепциясының шкаласы, «Draw a person» test, тақырыптық апперцепция тестісі, М.Кун мен Мак-Партландтың және Self social symbols Tasks әдістемелерінің мазмұны ашылған. Аталған әдістемелер студенттердің «Мен» концепциясын зерттеудегі ерекшеліктері мен олардың зерделеу мүмкіндіктері, модификациялары және қолдану жолдары ашылған. Сондай-ақ берілген әдістемелердің көбісі автормен диссертациялық зерттеу барысында эмпирикалық тәжірибеде апробациясы жасалды және зерттеу жұмысының нәтижелері осы әдістемелердің тиімділігі жайлы ой түйеміз. Әдістемелерді кешенді бірлесіп өткізу барысында студенттердің кәсіби дайындық жағдайындағы «Мен» концепциясын зерттеуде сенімді және валидті септігін тигізеді.

Кілтті сөздер: «Мен» концепциясы, «Мен» концепцияны зерттеу, өзін-өзі бағалау, Будасси әдістемесі, Реан әдістемесі, «Мен кіммін» әдістемесі.

*B.A. Matayev¹, N.Zh. Duissekeyeva², A.K. Satynskaiy¹

¹Margulan University (Pavlodar Kazakhstan)

²Korkyt Ata Kyzylorda University (Kyzylorda Kazakhstan)

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE STUDY OF THE "SELF" CONCEPT OF STUDENTS IN THE CONDITIONS OF PROFESSIONAL TRAINING

Abstract

The analysis of special literature has shown that in the conditions of professional training there are many methods of measuring the «Self» of the concept of students as a subsystem of internal development: standardized tests in the form of description and self-description, a list of descriptors, scale techniques, methods of self-description with content analysis, ideographic methods such as repertoire lattices, projective methods. Therefore, the article discusses the possibilities of psychodiagnostic measuring instruments that study the features of the «Self» concept in the process of professional training of students in the conditions of new Kazakhstan. The content of the methods of Budassi, Stolin, H.G. Gough "list of adjectives", Dembo-Rubinstein,

L.D. Stolyarenko "self-assessment test", Personal Orientation Inventory, Q-sorting method, Leary's method, the scale of the concept of «Self» Tennessee, "Draw a person" test, thematic apperception test, M. Kuhn test are disclosed and McPartland, Self social symbols Tasks. These methods reveal the features of students in the study of the concept of " Self " and the possibilities of their study, modifications and ways of application. Also, many of these methods were tested by the author in empirical practice during the dissertation research, and the results of the research reflect the effectiveness of these methods. With the comprehensive implementation of the methods, they provide a reliable and valid approach to the study of the «Self» concept of students in the conditions of professional training.

Keywords: "Self" concept, the study of the "Self" concept, of self-assessment, Budassi's method, method "who am I", method of Rean.

**Б.А. Матаев¹, Н.Ж. Дуйсекеева², А.К. Сатынская¹*

*¹Павлодарский педагогический университет им. «Ә. Марғұлан»
(Павлодар, Казахстан)*

²Кызылординский университет имени Коркыт Ата (Кызылорда, Казахстан)

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ИССЛЕДОВАНИЯ «Я» КОНЦЕПЦИИ СТУДЕНТОВ В УСЛОВИЯХ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

Аннотация

Анализ специальной литературы показал, что в условиях профессиональной подготовки существует множество методов измерения «Я» концепции студентов как подсистемы внутреннего развития: стандартизированные тесты в виде описания и самоописания, список дескрипторов, шкальные техники, методы самоописания с анализом контента, идеографические методы типа репертуарных решеток, проективные методы. Поэтому в статье рассматриваются возможности психодиагностических средств измерений, дающих изучение особенностей «Я» концепции в процессе профессиональной подготовки студентов в условиях нового Казахстана. Раскрыты содержание методик Будасси, Столина, Н.G. Gough «список прилагательных», Дембо-Рубинштейна, Л.Д. Столяренко «тест самооценки», Personal Orientation Inventory, Q-метод сортировки, методика Лири, шкала концепции «Я» Теннесси, тест «Draw a person», тематический тест апперцепции, тест М. Кун и Мак-Партланд, Self social symbols Tasks. Приведенные методики раскрывают особенности при использовании и изучении «Я» концепции студентов в условиях профессиональной подготовки, и их исследовательские возможности. Приведены примеры их классификаций и модификаций, а также методы интерпретации. Многие из представленных методик апробированы автором в ходе диссертационного исследования на эмпирической практике, а полученные результаты позволяют сделать вывод об эффективности при проведении научного исследования. При комплексном проведении методик они обеспечивается надежный и валидный подход к изучению «Я» концепции студентов в условиях профессиональной подготовки.

Ключевые слова: «Я» концепция, исследование «Я» концепции, самооценка, методика Будасси, методика «кто Я», методика Реана.

Кіріспе

Қоғамның әлеуметтік-мәдени және экономикалық жаһандануы жоғары білім беру жүйесіне өз өзгерістерін енгізуде. Қазіргі таңда қоғам белсенді, креативті ойлайтын, жоғары адамгершілік әлеуетке ие, өзгермелі жағдайларға бейімделе алатын және т.б. қабілеттерді меңгерген тұлғаға заманауи маман ретінде жаңа талаптар қояды. Осы талаптарды тиімді

қалыптастыру - «Мен» концепциясымен сәйкес келеді. Осыған байланысы «Мен» концепциясының ғылыми педагогикалық-психологиялық негіздерін қайта зерделеу қажет.

Философиялық деңгейде жеке адамның өзіндік санасына негізделген «Мен» концепциясының гносеологиялық мәні, оның болмыспен және қоғаммен байланысы туралы теориялық идеялардың негізін қалаған ойшылдар: Дж. Бруно, Н. Коперник, Н. Кузанский, Дж. Мирандола, Ф. Парацельс және т.б.; тұлғаның сабақтастығын, өзіндік сәйкестігін қамтамасыз ететін өте қарапайым және өзгермейтін форма ретінде таза «Мен» интеграцияланушы бастама ретінде негіздегендер: Ф. Бэкон, Г. Гегель, Р. Декарт, И.А. Ильин, И. Кант, И.В. Киреевский, Дж. Локк, А.Ф. Лосев, Н.О. Лосский, Б. Спиноза, Л. Фейербах, И. Фихте, А.С. Хомяков, Ф. Шеллинг, Д. Юм және т.б.

Материалдар мен әдістер

Педагогикалық-психологиялық әдебиеттерде «Мен» концепциясы қалыптасуының жеке аспектілері зерттеледі: «Мен» концепциясын құраушылар, атап айтқанда оның негізгі буыны «өзін-өзі бағалау» туралы: К.А. Абульханова-Славская, R. Burns, С.М. Джакупов, Ю.М. Орлов, В.Г. Степанов, В.К. Шабельников және т.б. ғалымдар; «Мен» концепциясының қалыптасуына әсер ететін факторларды анықтаған зерттеушілер: А. Adler, Л.И. Божович, Л.С. Выготский, С. Cooley, W. James, И.С. Кон, G. Mead, С. Rogers және т.б.; «Мен» концепциясының диагностикалау модификациялары және педагогикалық-психологиялық даму мен қалыптасу технологиялары туралы: В.С. Аванесов, А.А. Бодалев, R. Wilie, Н. Kuhn, В.В. Столин және т.б. атап айтуға болады [1].

Қазіргі батыс әдебиетінде психология бойынша «Мен» терминінің көбінесе екі анықтамасы кездеседі: біріншісі С. Rogers [2] және екіншісі, J.W. Staines [3]. Олардың анықтамаларына сүйене отырып, тұлғаның «Мен» концепциясы - санада дербес және жеке бейнелер ретінде қалыптасқан, өзіндік «Мен» және ол әрекет процесінде жүзеге асырылатын қатынастардың көріністер белгісі, сонымен қатар уақыт аспектілерінде «Мен» бейнесі қабылданған қасиеттер мен қатынастарға байланысты позитивті немесе негативті бағалаулар мен құндылықтарды қамтитын «Мен» бейнелерінен құрастырылған жүйе феномені деп айтуға болады.

Кәсіби даярлау жағдайында студенттердің «Мен» концепциясының ішкі процесінің жүйелері арқылы диагностикалаудың әдістерін іріктеу ең алдымен, зерттеуіміздің алға қойған міндеттері мен болжамына тәуелді болды. Яғни ішкі жүйелердің қатынасы мен ерекшеліктерін, сондай-ақ екі процестің өзара әрекеттесуін көрсететін әдістерді таңдау қажет болды. Мұндай іріктеу отандық және шетелдік зерттеулерде кеңінен қолданылатын әдістердің қатарынан жүргізілді:

- Manford H. Kuhn and Thomas S. McPartland «Мен кімін?» әдістемесі немесе шетелдік әдебиеттерде «Twenty Statements Self Attitude Test» [4];
- С.А. Будассидің «Тұлғаның өзін-өзі бағалауы» әдістемесі [5];
- Дембо-Рубинштейннің әдістемесі [6];
- Теннессидің «Мен» концепциясының шкаласы [7, с. 167];
- Т. Лири әдістемесі [8, с. 497];
- Q-сұрыптау әдісі [9];
- «Draw a person» test [10];
- Personal Orientation Inventory (POI) [11];
- Self social symbols Tasks [12].

Нәтижелер мен талқылау

Зерттеу жұмыстары Ә. Марғұлан атындағы Павлодар педагогикалық университеті және Қорқыт ата атындағы Қызылорда университетінің «Педагогика және психология» білім беру бағдарламасы студенттеріне жүргізілді. Кәсіби даярлау жағдайында студенттердің «Мен» концепциясының когнитивті компонентін зерттеу үшін біз келесі әдістемелерді қолдандық:

1. М. Кун және Т. Мак-Партлендтің «Мен кімін?» әдістемесі, Т.В. Костяк модификациясында.

2. С.А. Будассидің «Тұлғаның өзін-өзі бағалауы» әдістемесі.

М. Кун және Т. Мак-Партлендтің «Мен кімін?» проективті әдістемесі арқылы «Мен» бейнесінің мазмұнды сипаттамалары зерттелді. Нәтижелерді түсіндіру үшін біз екі құрылымдық сипаттама топтарына бөлдік:

1. *Объективті сипаттамалар* - «Мен» жүйесіндегі өзін-өзі анықтайтын физикалық, отбасылық, әлеуметтік, кәсіби және т.б. «Мен» бейнелері:

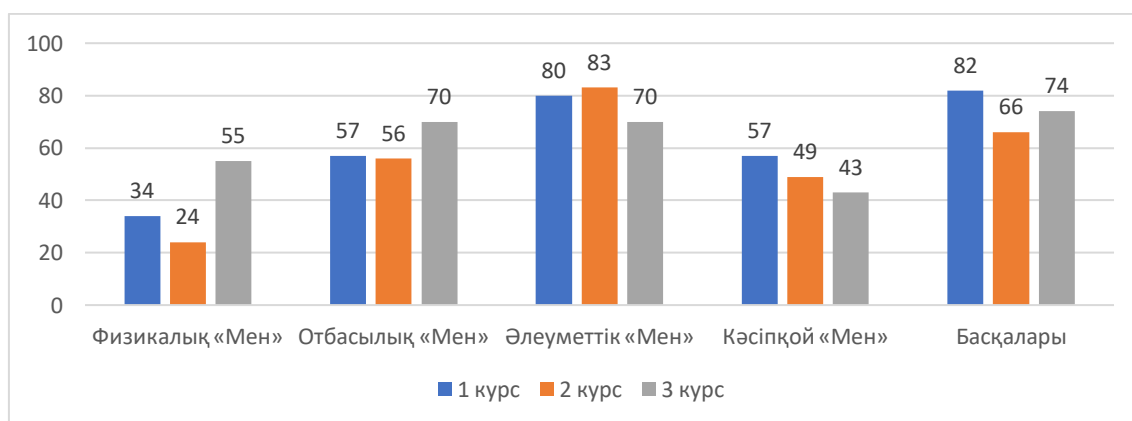
- физикалық «Мен» – аты, жынысы, жасы, сыртқы сипаттамалары және т.б.;
- отбасылық «Мен» - ұлы/қызы, әке/ана, аға/әпке және т.б.;
- әлеуметтік «Мен» - ұлты, азаматтығы, студент, оқушы, жолдас және т.б.;
- кәсіпқой «Мен» бейнесі - маман, педагог-психолог, психолог және т.б.;
- басқалары – адам, тұлға, индивид және т.с.с.;

2. *Субъективті сипаттамалар* - өзін белсенді және рефлексиялық субъект ретінде қабылдауға негізделген:

- тұлғалық қасиеттер - мейірімділік, кеңпейілдік, адалдық, әдептілік, сыпайылық, эмоционалдылық, батылдық және т.б.;
- кәсіби қасиеттер - сауаттылық, кәсіпкерлік, тұлғааралық қарым-қатынас икемділігі, іс-әрекеттегі дағдылары мен қабілеттері және т.б.;
- сапалық баға - жақсы, табысты, бақытты, толық және т.б.;
- айналасына қатынасы - жынысқа, жолдастарына, құндылыққа, ақшаға және т.б.;
- басқалары – темперамент типіне, зодиак белгісі, метафорлық сипаттама және т.б.

Студенттердің «Мен» концепциясының когнитивті компоненті «Мен кімін?» әдістемесін талдау нәтижелері *объективті сипаттамалары бойынша*:

- бірінші курс студенттерінің өзін-өзі сипаттауда 34% физикалық «Мен», 57% отбасылық «Мен», 80% әлеуметтік «Мен», 57% кәсіпқой «Мен» және 82% басқа объективті сипаттамаларға ие болғандығы анықталды;
- екінші курс студенттерінің өзін-өзі сипаттауда 24% физикалық «Мен», 70% отбасылық «Мен», 83% әлеуметтік «Мен», 43% кәсіпқой «Мен» және 74% басқа объективті сипаттамаларға ие болды;
- үшінші курс студенттерінің өзін-өзі сипаттауда 55% физикалық «Мен», 70% отбасылық «Мен», 70% әлеуметтік «Мен», 43% кәсіпқой «Мен» және 74% басқа объективті сипаттамаларға ие екендігі анықталды (1-сурет).

Сурет 1 – «Мен» концепциясының объективті сипаттамалары жауаптарының бөлінуі (% мөлшерде)

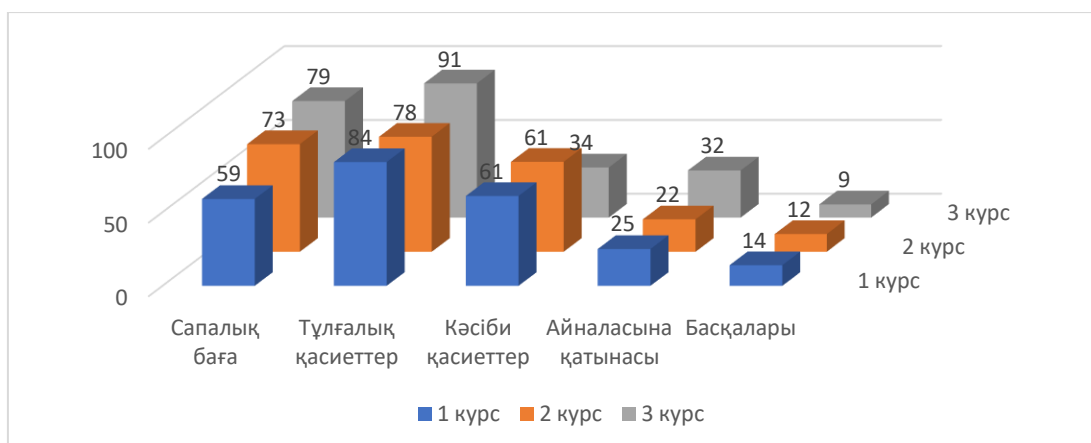
Осылайша 1 және 2 курс студенттерінің көпшілігінде өзін-өзі сипаттауда әлеуметтік «Мен», ал 3 курс студенттерінде әлеуметтік «Мен» және отбасылық «Мен» объективті сипаттамалары жиі кездеседі.

Педагог-психолог студенттерінде әлеуметтік «Мен» өзін-өзі сипаттауында басым болуы бұл табиғи құбылыс, өйткені олар оқу процесінде оқытушыларымен, курстастарымен, басқа курс студенттерімен бірге, ата-аналарымен де, достарымен де қарым-қатынас жасау қажеттілігімен байланысты, осылайша олар әлеуметтену процесіне толығымен енеді. Алайда педагог-психологтың оқыту процесінде кәсіпқой «Мен» бейнесінің жеткіліксіз дамығанын атап өткен жөн, яғни 3 курс студенттері болашақ педагог-психолог немесе кәсіпқой «Мен» бейнесіне қарағанда өздерін білім беру процесі мен отбасылық қатынастар қатысушылары ретінде жоғары қабылдайды.

Субъективті сипаттамалары бойынша:

- бірінші курс студенттерінің өзін-өзі сипаттауда 59% сапалық баға, 84% тұлғалық қасиеттер, 61% кәсіби қасиеттер, 25% айналасына қатынасы және 14% басқа субъективті сипаттамаларға ие екендігі;
- екінші курс студенттерінің өзін-өзі сипаттауда 73% сапалық баға, 78% тұлғалық қасиеттер, 61% кәсіби қасиеттер, 22% айналасына қатынасы және 12% басқа субъективті сипаттамаларға ие екендігі;
- үшінші курс студенттерінің өзін-өзі сипаттауда 79% сапалық баға, 91% тұлғалық қасиеттер, 34% кәсіби қасиеттер, 32% айналасына қатынасы және 9% басқа субъективті сипаттамаларға ие екендігі анықталды (2-сурет).

Осылайша 1 және 2 курс студенттерінің көпшілігінде өзін-өзі сипаттауда сапалық баға, тұлғалық және кәсіби қасиеттер жиі қолданады, ал 3 курс студенттері көбінесе өзін-өзі сипаттауда жалпы сапалық бағалау мен тұлғалық қасиеттерге ие.

Сурет 2 – «Мен» концепциясының субъективті сипаттамалары жауаптарының бөлінуі (% мөлшерде)

Педагог-психологқа оқу барысында 3 курс студенттерін 1 және 2 курс студенттерімен салыстырғанда өзін-өзі сипаттауда кәсіби қасиеттер деңгейінің төмен екені байқалатынын атап өту керек.

А.С. Будассидің «Өзін-өзі бағалау» әдістемесін қолдана отырып, «Мен» концепциясының когнитивті компонентін зерттеу аясында идеалды «Мен», идеалды «Маман» және шынайы «Мен» бейнелеріндегі қорытынды сараланған профильдерді салыстыру біз үшін қызығушылық тудырды.

1-3 курс студенттері таңдаған қасиеттері сарalandы және бес жетекші қасиет анықталды (1-кесте).

Кесте 1 – Бес жетекші қасиет (курс бөлінісінде)

Бейнелер	Ранг	1 курс	2 курс	3 курс
<i>Идеалды «Мен»</i>	1	Сезінімшілдік	Адалдық	Ұқыптылық
	2	Жауапкершілік	Шынайылық	Жауапкершілік
	3	Әуесқойлық	Сезінімшілдік	Мейірімділік

	4	Табандылық	Еңбексүйгіштік	Адалдық
	5	Адалдық	Жауапкершілік	Еңбексүйгіштік
<i>Идеалды «Маман»</i>	1	Адалдық	Шыдамдылық	Еңбексүйгіштік
	2	Жауапкершілік	Еңбексүйгіштік	Адалдық
	3	Шынайылық	Мейрімділік	Шешімсіздік
	4	Ұқыптылық	Адалдық	Табандылық
	5	Шыдамдылық	Табандылық	Мейрімділік
<i>Шынайы «Мен»</i>	1	Ұқыптылық	Жауапкершілік	Шешімсіздік
	2	Ұстамсыздық	Ұстамсыздық	Адалдық
	3	Эгоизм	Тартыншақтық	Күдікшілдік
	4	Еңбексүйгіштік	Қорқақтық	Кекшілдік
	5	Сезінімшілдік	Шыдамдылық	Ұқыптылық

Кестені саралау барысында 1-3 курс студенттері арасында идеалды «Маман» бейнесінің бес жетекші қасиеттерін талдау барысында «адалдық»,

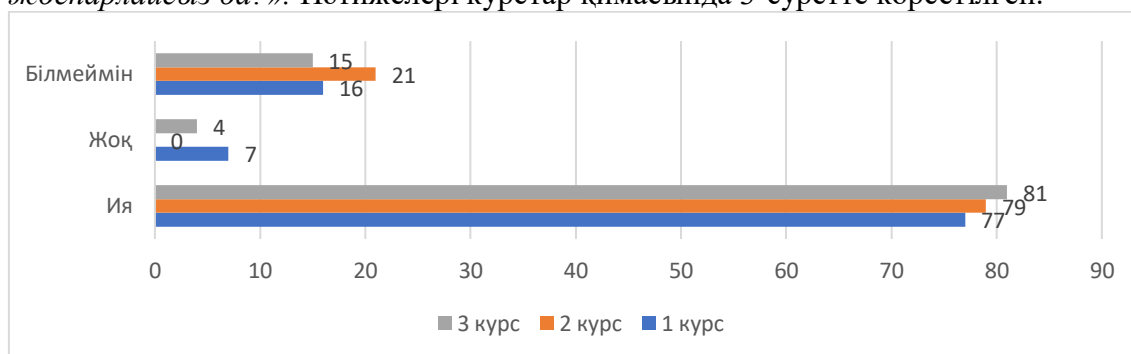
идеалды «Мен» бейнесі бойынша «жауапкершілік» және «адалдық» анықталды. Ал шынайы «Мен» бейнесінде барлық студенттер үшін сәйкес келетін жетекші қасиеттер анықталған жоқ.

Кәсіби даярлау жағдайында студенттердің «Мен» концепциясының мінез-құлықтық компонентін зерттеу үшін біз келесі әдістерді қолдануды жөн көрдік:

– анкета;

– А.А. Реан және В.А. Якуниннің «Оқу іс-әрекетінің мотивтерін зерттеу» әдістемесі.

Анкетаның бірінші сұрағы «Болашақта педагог-психолог болып жұмыс істеуді жоспарлайсыз ба?». Нәтижелері курстар қимасында 3-суретте көрсетілген.

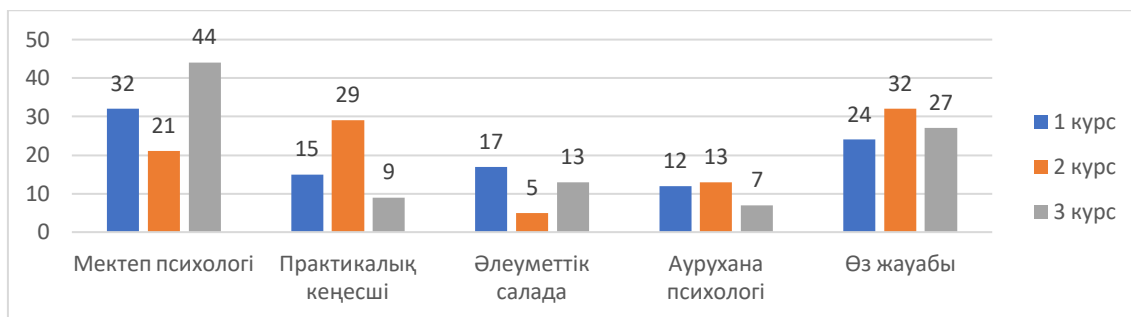

Сурет 3 – «Болашақта педагог-психолог болып жұмыс істеуді жоспарлайсыз ба?»

Бірінші курс студенттерінің 77% болашақта педагог–психолог болып жұмыс істеуді жоспарласа, 7% жұмыс істеуді жоспарламайды және 16% өз мамандығы бойынша шешім қабылдамағаны анықталды. Екінші курс студенттерінің 79% болашақта педагог–психолог болып жұмыс істеуді жоспарлайды, ал 21% өз мамандығы бойынша шешім қабылдамағаны анықталды. Үшінші курс студенттерінің 81% болашақта педагог–психолог болып жұмыс істеуді жоспарласа, 4% жұмыс істеуді жоспарламайды және 15% өз мамандығы бойынша шешім қабылдамағаны анықталды.

Осылайша 1-3 курс студенттерінің көпшілігі өз мамандықтары бойынша жұмыс істеуді жоспарлап отыр. Сондай-ақ 2 курс студенттерінің ерекшелігі: олардың арасында мамандық бойынша жұмыс істегісі келмейтін студенттер анықталмағаны.

Анкетаның екінші сұрағы «Қай салада жұмыс істеуді жоспарлайсыз?». Нәтижелері курстар қимасында 4-суретте көрсетілген.

Сурет 4 – «Қай салада жұмыс істеуді жоспарлайсыз?»

Бірінші курс студенттерінің көбісі: 32% мектеп психологы болып жұмыс істеуді және 24% басқа салада жұмыс істеуді жоспарлап отырғаны анықталды. Екінші курста студенттердің 32% басқа салада және 29% практикалық кеңесші ретінде жұмыс істеуді жоспарлап отыр. Ал үшінші курс студенттерінің 44% мектеп психологы және 27% басқа салада жұмыс істеуді жоспарлап отырғаны белгілі болды.

Осылайша 1 және 3 курс студенттерінің көпшілігі болашақта мамандығы бойынша жұмыс істеуді жоспарлап отыр. Алайда үшінші курс студенттерінің төрттен бір бөлігі басқа салаларда жұмыс істеуді жоспарлап отырғанын атап өткен жөн. Мұндай нәтиженің себептері: практикалық кеңес беру салаларының, медициналық мекемелер мен әлеуметтік саланың төмен пайыздық көрсеткіштері; аймақта осы бағыттардың әлсіз дамуы; мемлекеттік білім беру грантының (бұдан әрі-грант) конкурсы кезеңінде «Педагогика және психология» мамандығына үшінші немесе төртінші мамандықты таңдауы арқылы грант иегері болуы. Сондай-ақ педагог-психологтың жалақысы төмен болғандықтан деп жорамалдауымызға болады.

«Мен» концепциясының мінез-құлықтық компонентін зерттеудің тағы бір құралы ретінде А.А. Реан және В.А. Якуниннің әзірлеген «*Оқу іс-әрекетінің мотивтерін зерттеу*» әдістемесі қолданылды, бұл әдіс ең маңызды және құнды мотивтердің жиілігін анықтауға мүмкіндік береді.

Алынған нәтижелер негізінде іріктемелі жиынтығында SPSS Statistics 21 бағдарламасының көмегімен мотивтің дәрежелік орны айқындалды.

Бірінші курс студенттерінің кәсіби мотивтері бойынша орташа топтама мәні $1,70 \pm 0,46$, танымдық мотивтері бойынша $1,09 \pm 0,6$, прагматикалық мотивтері бойынша $0,59 \pm 0,66$, әлеуметтік мотивтері бойынша $0,52 \pm 0,63$, контенттік-тактикалық мотивтері бойынша $0,84 \pm 0,83$ құрайды.

Екінші курс студенттерінің кәсіби мотивтері бойынша орташа топтама мәні $1,76 \pm 0,43$, танымдық мотивтері бойынша $1,07 \pm 0,72$, прагматикалық мотивтері бойынша $0,98 \pm 0,61$, әлеуметтік мотивтері бойынша $0,37 \pm 0,54$, контенттік-тактикалық мотивтері бойынша $0,73 \pm 0,67$ құрайды.

Үшінші курс студенттерінің кәсіби мотивтері бойынша орташа топтама мәні $1,68 \pm 0,47$, танымдық мотивтері бойынша $1,11 \pm 0,7$, прагматикалық мотивтері бойынша $0,96 \pm 0,46$, әлеуметтік мотивтері бойынша $0,45 \pm 0,58$, контенттік-тактикалық мотивтері бойынша $0,77 \pm 0,73$ құрайды (2-кесте).

Кесте 2 – А.А. Реанның «Оқу іс-әрекетінің мотивтерін зерттеу» әдістемесі бойынша мотивтердің орташа топтама мәні

Мотивтер	1 курс		2 курс		3 курс	
	орташа мәні	СА	орташа мәні	СА	орташа мәні	СА
Кәсіби	1,70	0,46	1,76	0,43	1,68	0,47
Танымдық	1,09	0,60	1,07	0,72	1,11	0,70
Прагматикалық	0,59	0,66	0,98	0,61	0,96	0,46
Әлеуметтік	0,52	0,63	0,37	0,54	0,45	0,58
Контенттік-тактикалық	0,84	0,83	0,73	0,67	0,77	0,73

Эксперименттің дескриптивті статистикасы нәтижесінде 1-3 курс студенттері оқу іс-әрекетінің кәсіби және танымдық мотивтерін жиі таңдағандары анықталды.

Қорытынды

Біз ұсынған әдістемелер студенттердің «Мен» концепциясын зерттеу бойынша педагогикалық-психологиялық құралдардың толық және аяқталған жиынтығы болып табылмайды. Олар кәсіби даярлау жағдайында студенттердің «Мен» концепциясын зерттеу құралдарының педагогикалық-психологиялық жиынтығын белсенді түрде кеңейту мақсатында зерттеуші үшін тірек немесе мотиватор бола алады.

Әдістерді ұйымдастыру және өткізу зерттеушіден жақсы кәсіби даярлықты талап етеді және зерттеудің алғашқы қадамы ғана болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. *Matayev B. et al. The "Self- concept" of students: scientific bases and features of research // Cypriot Journal of Educational Sciences. – 2021. – Vol. 16, Issue 6. – P. 3184-3195.*
2. *Matayev B.A. Scientific foundations of the formation of the concept of "Self" of students in the conditions of professional training: 6D010300: Doc. PhD ... dis. [Text] – Nur-Sultan, 2022. – 176 p.*
3. *Staines J.W. The Self-Concept in Learning and Teaching [Text] // Australian Journal of Education. – 1963. – №7. – P. 172-186.*
4. *M.H. Kuhn and T.S. McPartland. Empirical Investigation of Self-attitude [Text] // American Sociological Review. – 1954. – Vol. 19(1). – P. 68-76.*
5. *Nekrasov S.D. et al. Personality and its properties: practicum. [Text] – Krasnodar, 2017. – 108 p.*
6. *Sidorov K.R. Dembo-Rubinstein technique and its modification [Text] // Bulletin of the Udmurt University. – 2013. – №1. – P. 40-43.*
7. *Gurevich K. Psychological diagnostics [Text] – Moscow: Izd-vo URAO, 1997. – 304 p.*
8. *Krylova A.A. Workshop on general, experimental and applied psychology [Text] – SPb.: Piter, 2003. – 560 p.*
9. *Stephenson W. The study of behavior: Q-technique and its methodology. [Text] – Chicago: University of Chicago Press, 1953. – 376 p.*
10. *Umphers P.K. Statistical analysis of thirty-three items from Machover's "Draw a person" test. [Text] – Oklahoma: Central State College Edmond, 1960. – 40 p.*
11. *Gozman L.Ya. et al. Samoaktualizacionnyj test. [Self-actualization test.]. [Text] – Moscow, 1995. – 43 p.*
12. *Long B.H. et al. Developmental Changes in the Self-Concept during Adolescence [Text] // The School Review. – 1968. – Vol. 76, Issue 2. – P. 210-230.*